

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Miejsce na naklejkę.

Sprawdź, czy kod na naklejce to
M-300.

Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny

Formuła 2023

JĘZYK POLSKI

ARKUSZ

1

Poziom podstawowy
Część 1. i 2.

TEST DIAGNOSTYCZNY

Symbol arkusza

MPOP-P1-**300**-2212

DATA: **12 grudnia 2022 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**

CZAS TRWANIA: **do 270 minut**

(łącznie na napisanie części 1., 2. i 3.)

WYPEŁNIA ZESPÓŁ
NADZORUJĄCY

Uprawnienia zdającego do:

dostosowania
zasad oceniania.

ŁĄCZNA LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA ZA CZĘŚĆ 1. I 2.: **25**

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **dwa właściwe arkusze egzaminacyjne**, tj. arkusze we **właściwej formule**, z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**, oznaczone **1** i **2** – jeden z testami, drugi z wypracowaniem.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwe** arkusze – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwe** arkusze – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy ten arkusz egzaminacyjny z częściami 1. i 2.(testami) zawiera 22 strony (zadania 1–16). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
3. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
6. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
7. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.

Zadania egzaminacyjne są wydrukowane na następnych stronach.

Część 1. Test *Język polski w użyciu*

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj **tylko na podstawie tekstów** i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile Cię poproszono.

Tekst 1.

Justyna Olko

Różnorodność językowa a bioróżnorodność

Okazuje się, że lokalne języki to klucz do zachowania równowagi całej planety. Badacze od dość dawna przypuszczali, że istnieje silny związek między bioróżnorodnością a różnorodnością kulturową, jednak dopiero niedawno udało się to bezspornie potwierdzić, biorąc pod uwagę szczegółowe dane dotyczące całego globu. Okazuje się, że większość ludzi należących do kultur lokalnych mówiących często zagrożonymi językami zamieszkuje najbogatsze pod względem biologicznym miejsca naszej planety – regiony kluczowe dla ponad 7 mld mieszkańców Ziemi. Staje się coraz bardziej jasne, że aby ratować zagrożone języki, musimy zwielokrotnić wysiłki zmierzające do ocalenia rezerwarów bioróżnorodności i stref dzikiej przyrody eksploatowanych ze względu na krótkowzroczną politykę ekonomiczną, nastawioną na szybki zysk. Obecnie te obszary stanowią schronienie dla około 67% wszystkich gatunków roślin i 50% kręgowców. Tymczasem rezerwary bioróżnorodności zajmują zaledwie 2,3% powierzchni lądowej Ziemi. Co istotne, ponad 3200 języków świata przetrwało w 35 rezerwarach bioróżnorodności, takich jak zachodnia Afryka, wschodnia Melanezja czy Mezoameryka, z których każdy ma ponad 250 języków. Ponad 1600 językami mówi się w pięciu strefach dzikiej przyrody, do których zalicza się m.in. Nową Gwineę z jej 972 językami. Oznacza to, że prawie 70% języków świata istnieje tylko na tych obszarach największej bioróżnorodności. Podobnie jak gatunki zwierząt i roślin, większość tych języków jest zagrożona wymarciem. Posługują się nimi grupy lokalne, których przetrwanie i codzienne potrzeby nadal ściśle zależą od miejscowych ekosystemów. Przyczyny współwystępowania językowej i biologicznej różnorodności są bez wątpienia złożone, jednak ich korelacja wskazuje na istotną zależność funkcjonalną, która powinna stać się przedmiotem interdyscyplinarnych badań.

Wiele wskazuje na to, że to tradycyjne ekonomie lokalne umożliwiają zachowanie wysokiej bioróżnorodności, są z nią kompatybilne. Przykładowo: tubylcze ziemie zajmujące 1/5 brazylijskiej Amazonii stanowią obecnie najbardziej skuteczną barierę przed wylesieniem, czyli przed główną przyczyną zaniku bioróżnorodności na tym kluczowym obszarze. Należy zatem wziąć pod uwagę zdolność tradycyjnych społeczności do kształtowania zrównoważonych relacji ze środowiskiem, które zamieszkują. Zachowanie tej równowagi może okazać się niemożliwe bez zachowania lokalnych języków i kultur, w których są zawarte praktyczna wiedza o otoczeniu oraz strategie oddziaływania pomiędzy ludźmi a środowiskiem, pozyskiwania i wykorzystywania naturalnych zasobów oraz współistnienia z innymi grupami ludzkimi i światem zwierząt. I odwrotnie: społeczności muszą mieć zapewniony stabilny, zrównoważony rozwój, żeby zachować swe języki.

Wskazywano w badaniach, że to zachowania ekologiczne grup ludzkich doprowadziły do wykształcenia się dużego zróżnicowania językowego na obszarach o dużej różnorodności biologicznej w efekcie izolacji geograficznej grup i bogactwa zasobów naturalnych – na

takich obszarach istnieje bowiem mniejsze ryzyko ekologiczne, a współzawodnictwo i wymuszona komunikacja są słabsze.

Na podstawie: Justyna Olko, *Zagrożone języki – wyzwania nauki zaangażowanej. Wykład inauguracyjny wygłoszony na Uniwersytecie Warszawskim*, [w:] Instytut Problemów Współczesnej Cywilizacji im. Marka Dietricha, *Wykłady inaugurujące rok akademicki 2015/2016*, Warszawa 2016.

Tekst 2.

Katarzyna Kutylowska
Europa wielojęzyczna

Analiza dokumentów dotyczących polityki językowej w Europie pozwala zobaczyć, że na pierwszy plan wysuwa się – niespotykane w innych organizacjach – przekonanie o wielojęzyczności obywateli UE jako fundamencie do zbudowania prawdziwie zjednoczonej Europy. Wydawać by się mogło, że mnogość kultur, religii oraz różne doświadczenia historyczne państw członkowskich nie służą wytworzeniu w Europejczykach poczucia jedności i tożsamości europejskiej. Ta różnorodność jest bardzo widoczna na poziomie językowym, aczkolwiek Europa nie jest wcale kontynentem najbardziej zróżnicowanym językowo, pod tym względem przewyższają ją znacznie Afryka czy Azja. Języki używane w Europie stanowią jedynie 3% wszystkich żywych języków świata.

W przypadku Azji czy Afryki bogactwo językowe jest szczególnie widoczne w strefie kontaktów nieformalnych, natomiast znacznie mniejsze w przypadku komunikacji w strefie publicznej, np. administracji czy biznesie. W Europie dominująca rola języków rodzimych widoczna jest we wszystkich sferach życia. Tym, co czyni Europę wyjątkową pod względem języków, jest fakt, że była ona pierwszym kontynentem, na którym ukształtowały się tradycje piśmiennicze. Powstałe dokumenty, a potem – utwory literackie, miały moc scalania narodów. Po uwzględnieniu tego tradycyjnego przekonania, skądinąd bardzo w Europie rozpowszechnionego i wciąż silnego, że język jest głównym nośnikiem tożsamości narodowej, a jeden naród to jeden język, idea stworzenia tożsamości europejskiej wydaje się nierealna. W świadomości społecznej wiarę w jednoczącą siłę wielojęzyczności UE może dodatkowo osłabiać fakt, że polityka językowa nie jest elementem żadnej polityki wspólnotowej. W związku z tym *de facto* nie istnieje nic, co można by nazwać „wspólną polityką językową” wszystkich krajów UE. Wprowadzenie instytucji UE wpływa pośrednio na kształt krajowych polityk językowych, jednak każdy kraj prowadzi własną politykę.

Pomimo braku „wspólnej polityki językowej” wielojęzyczność jest szeroko promowana zarówno przez instytucje UE, jak i przez Radę Europy. Częstotliwość, z jaką instytucje obu tych gremiów podkreślają w swoich dokumentach konieczność urozmaicenia repertuaru językowego Europejczyków, świadczy o znaczeniu, jakie te instytucje przywiązują do promowania wielojęzyczności. Głównym celem europejskiej polityki językowej jest zapewnienie Europejczykom dostępu do edukacji plurilingwalnej, a więc takiej, która każdemu obywatelowi umożliwi naukę różnych, w tym mniej popularnych, języków obcych.

Badania nad różnojęzycznością potwierdzają, że osoby posługujące się kilkoma językami charakteryzują się dużą wrażliwością na podobieństwa i różnice między językami. Wynika to w dużej mierze z faktu, że osoba posługująca się wieloma językami ma szerszy i łatwiejszy dostęp do tzw. ogólnej sprawności językowej, która umożliwia transfer międzyjęzykowy. Taki transfer obejmuje nie tylko aspekty lingwistyczne, lecz także metody i pewne strategie uczenia się języków. W konsekwencji takie podejście prowadzi do nowego

paradygmatu edukacji językowej, którym nie jest dążenie do perfekcyjnej znajomości danego języka, ale – rozwijanie umiejętności w jak największej liczbie języków, co umożliwi efektywną komunikację i mobilność.

Na podstawie: Katarzyna Kutylowska, *Europa wielojęzyczna*, [w:] *Polityka językowa w Europie. Raport analityczny*, red. Magdalena Szpotowicz, Warszawa 2013.

Zadanie 1. (0–2)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do wskazanych tekstów. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Z tekstu 1. wynika, że działania ludności zamieszkującej tereny o wysokiej bioróżnorodności przyczyniają się do niszczenia środowiska naturalnego.	P	F
2.	W tekście 2. wyjaśniono, dlaczego Europa jest kontynentem najmniej zróżnicowanym językowo.	P	F
3.	W obu tekstach wskazano korzyści wynikające z dbałości o zachowanie różnorodności językowej.	P	F

Zadanie 2. (0–1)

Sformułuj wniosek dotyczący relacji pomiędzy różnorodnością biologiczną a różnorodnością językową, wynikający z przytoczonych w tekście Justyny Olko danych liczbowych dotyczących rezerwuarów bioróżnorodności.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 3. (0–1)

Zgodnie z tekstem Katarzyny Kutylowskiej, z dokumentów dotyczących polityki językowej w Europie wynika przekonanie o wielojęzyczności jako *fundamencie do zbudowania prawdziwie zjednoczonej Europy*. Czy w akapicie 1. i 2. tego tekstu wyrażono sceptyczny czy entuzjastyczny stosunek do tego przekonania? W uzasadnieniu uwzględnij również środki językowe zastosowane przez autorkę.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 4. (0–1)

Na podstawie tekstu Katarzyny Kutyłowskiej sformułowano dwa wnioski A–B.

- A. Techniki pomocne w uczeniu się jednego języka obcego mogą wspomóc uczenie się kolejnego języka obcego.
- B. Bez znajomości kilku języków obcych niemożliwe jest wykształcenie wrażliwości na podobieństwa i różnice między językami.

Spośród podanych wniosków wybierz ten, który stanowi manipulację informacjami zawartymi w tekście Katarzyny Kutyłowskiej. Zapisz literę oznaczającą ten wniosek i wyjaśnij, jak przejawia się w nim manipulacja.

Litera oznaczająca wybrany wniosek:

Wyjaśnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 5. (0–1)

Które zagadnienie jest poruszane w obu tekstach? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

- A. Wpływ języka pisanego na kształtowanie tożsamości narodowej.
- B. Działania podejmowane w celu ratowania ginących języków.
- C. Wielojęzyczność w kontekście różnych uwarunkowań.
- D. Tematyka dalszych badań nad językami.

Zadanie 6. (0–4)

Na podstawie obu tekstów napisz notatkę syntetyzującą na temat: znaczenie różnojęzyczności i wielojęzyczności. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Miejsce dla
egzaminatora

Część 2. Test historycznoliteracki

Zadanie 7. (0–1)

Przeczytaj poniższe fragmenty tekstów.

Fragment A.

Znaczył wiele. Znaczył także przez paradoksalność swej kondycji: choć bogiem nigdy być nie przestał, skazany został na cierpienia większe (bo nieznaną kresu) od tych, które były udziałem śmiertelnych. Był bohaterem nie tylko przez swe czyny, ale również – przez swą mękę. Stał się uosobieniem buntu, buntu podejmowanego w odosobnieniu, z myślą o innych. Był więc [...] dobroczyńcą ludzkości, ale – według innych wersji mitu – także tym, który sprowadził na nią wielkie nieszczęście [...].

Michał Głowiński, *Mity przebrane*, Kraków 1994.

Fragment B.

Ariadna daje [...] nic nie tylko jako sposób na ocalenie. To akt magiczny, który ma również ukryty sens. Jego los, jego życie jest przez chwilę w jej rękach. I przez tę chwilę właśnie przyjmuje na siebie rolę moiry, Przeznaczenia. [...] Co się jednak stało, że [...] porzucił Ariadnę i to tak szybko po tym, jak go uratowała? Skąd ta niewdzięczność? Czemu nagle miłosa nic się zerwała?

Jerzy Piechowski, *Symbol i mit starożytnej Grecji*, Warszawa 1995.

Fragment C.

Postać w lwiej skórze przerzuconej przez ramię, z maczugą w dłoni, z kołczanem pełnym strzał i łukiem to największy bohater mitów starożytności, przedstawiany w dziełach sztuki – w rzeźbie, w malarstwie również wtedy, gdy już dawno skończył się antyk. [...] Praca nad stajnią Augiasza dobitnie podkreśla cechy, którymi w mitach się odznacza bohater zwycięzca [...]. Toteż nadejdzie czas, gdy zasiądzie on na Olimpie wśród nieśmiertelnych bogów: będzie to największa nagroda, najbardziej wyjątkowe wyróżnienie, jakie może spotkać człowieka.

Jerzy Piechowski, *Symbol i mit starożytnej Grecji*, Warszawa 1995.

O kim mowa w powyższych fragmentach? Do każdego fragmentu dopisz imię mitologicznego bohatera, którego dany fragment dotyczy, wybrane spośród podanych.

Szyf Prometeusz Odyseusz Tezeusz
Herakles Achilles Hefajstos

Fragment A. –

Fragment B. –

Fragment C. –

Zadanie 8.

Przeczytaj fragment *Księgi Hioba* i wiersz Mikołaja Sępa-Szarzyńskiego *O wojnie naszej, którą wiemy z szatanem, światem i ciałem*.

Tekst 1.

Księga Hioba

7¹ Czyż nie do bojowania¹ podobny byt człowieka?

Czy nie pędzi on dni jak najemnik?

2 Jak niewolnik, co wzdycha do cienia,
jak robotnik, co czeka zapłaty².

3 Zyskałem miesiące męczarni,
przeznaczono mi noce udręki.

4 Położę się, mówiąc do siebie:

Kiedyż zaświta i wstanę?

Lecz noc wiecznością się staje
i boleść mną targa do zmroku.

Księga Hioba, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Poznań 1989.

¹ Przymusowa służba wojskowa była obrazem życia trudnego.

² Robotnicy otrzymywali zapłatę codziennie wieczorem.

Tekst 2.

Mikołaj Sęp-Szarzyński

Sonet IIII.

O wojnie naszej, którą wiemy z szatanem, światem i ciałem

Pokój – szczęśliwość, ale bojowanie
Byt nasz podniebny³. On srogi ciemności
Hetman i świata łakome⁴ marności
O nasze pilno⁵ czynią zepsowanie.

Nie dosyć na tym, o nasz możny Panie!
Ten nasz dom – ciało, dla zbiegłych lubości⁶
Niebacznie zajrzając⁷ duchowi zwierzchności,
Upaść na wieki żądać nie przestanie.

Cóż będę czynił w tak strasliwym boju,
Wątpy, niebaczny, rozdwojony w sobie?
Królu powszechny, prawdziwy pokoju,
Zbawienia mego jest nadzieja w Tobie!

Ty mnie przy sobie postaw, a przepiecznie⁸
Będę wojował i wygram statecznie!

Mikołaj Sęp-Szarzyński, *Sonet IIII. O wojnie naszej, którą wiemy z szatanem, światem i ciałem*, [w:] tegoż, *Rytmy albo wiersze polskie oraz cykl erotyków*, Wrocław 1973.

³ Podniebny – tu: dziejący się pod niebem, a więc na ziemi.

⁴ Łakome – pożądane.

⁵ Pilno – usilnie.

⁶ Zbiegłe lubości – przemijające przyjemności.

⁷ Zajrząc – zazdroszcząc.

⁸ Przepiecznie – bezpiecznie.

Zadanie 8.1. (0–1)

Czy koncepcja ludzkiego losu ukazana we fragmencie *Księgi Hioba* oraz w wierszu Mikołaja Sępa-Szarzyńskiego jest podobna? Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do obu przytoczonych tekstów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 8.2. (0–1)

Wypisz z tekstu Mikołaja Sępa-Szarzyńskiego dwie peryfrazy. Określ, kogo dotyczy każda z nich.

1)

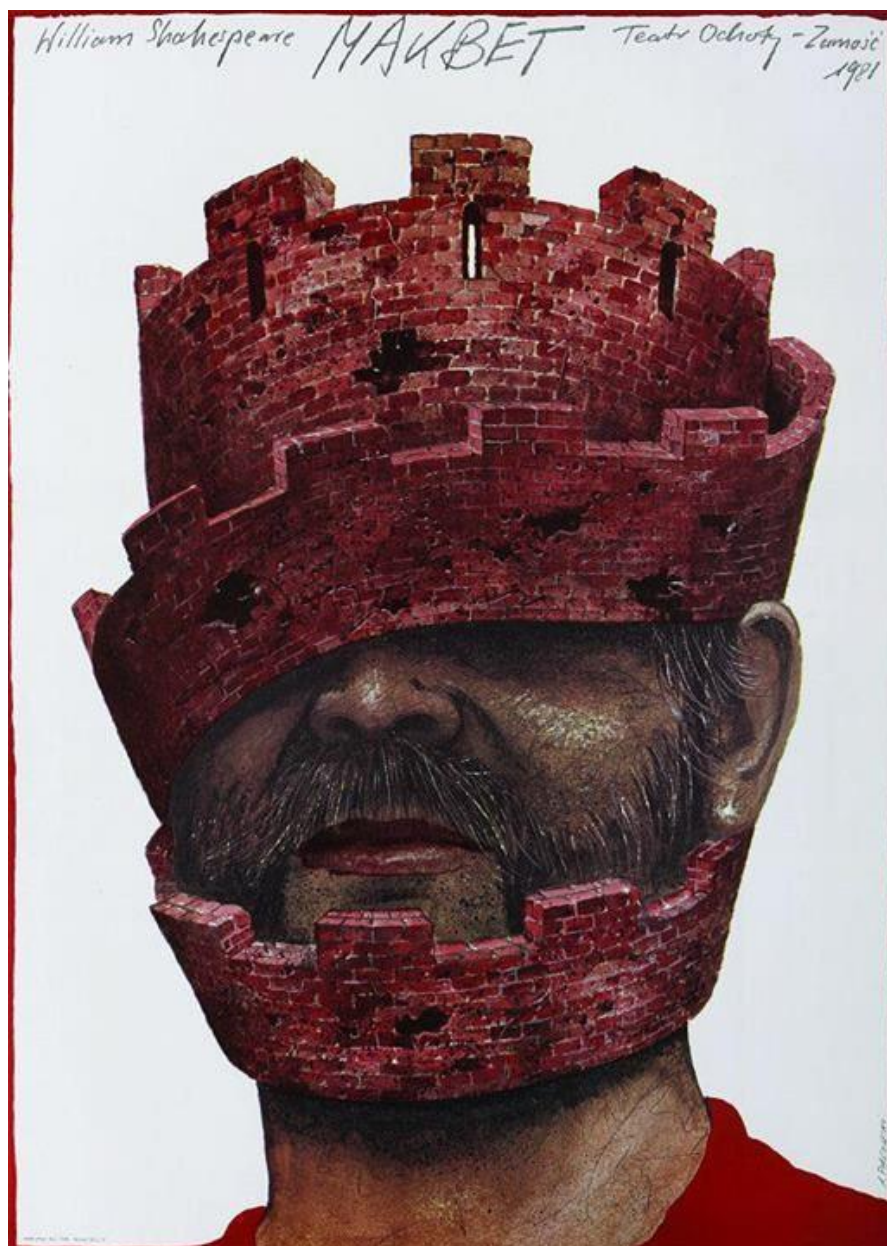
.....

2)

.....

Zadanie 9. (0–2)

Zapoznaj się z plakatem Andrzeja Pągowskiego do dramatu *Makbet* Williama Szekspira.

<https://pagowski.pl/pl/p/MAKBET/54>

Zinterpretuj plakat Andrzeja Pągowskiego w kontekście przesłania utworu Williama Szekspira *Makbet*. W odpowiedzi uwzględnij dwa elementy graficzne widoczne na plakacie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 10.

Zapoznaj się z poniższym fragmentem tekstu Wiktora Weintrauba o jednym z bohaterów literackich.

[Bohater] rysuje się nam jako postać niezwykła i zagadkowa, nacechowana sprzecznościami. Wiemy, że jest poetą. Wpada w transy, w których komunikuje się z zaświatami. Posiada dar profetyczny w najciaśniejszym i najdosłowniejszym znaczeniu tego słowa: przepowiada przyszłość. Wszystko to rysy wynoszące go wysoko ponad zwykłych śmiertelników, otaczające głowę jego aureolą wybraństwa. Ale równocześnie mamy prawo podejrzewać, że jest opętany przez diabła.

Wiktor Weintraub, *Poeta i prorok. Rzecz o [...]*, Warszawa 1982.

Zadanie 10.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Postać, o której mowa w przytoczonym fragmencie tekstu Wiktora Weintrauba, to bohater

- A. *Konrada Wallenroda.*
- B. *Dziadów części III.*
- C. *Pana Tadeusza.*
- D. *Makbeta.*

Zadanie 10.2. (0–1)

Wyjaśnij, na jakiej podstawie mamy prawo podejrzewać, że bohater, o którym pisze Wiktor Weintraub, jest opętany przez diabła. W odpowiedzi przywołaj sytuację z lektury.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 11.

Przeczytaj poniższy fragment tekstu Bolesława Prusa.

Bolesław Prus

Kroniki

Tymczasem literatura piękna obok stron przyjemnych i bawiących, na które u nas kładzie największy, jeśli nie wyłączny nacisk, posiada stronę niesłychanie poważną. Pokazuje ludzi żyjących w danym okresie czasu, ich stan umysłu, ich pragnienia, sposoby, w jakie zdobywają szczęście, jeśli je zdobywają, i przeszkody, z którymi muszą walczyć. Krótko mówiąc, w literaturze tak zwanej pięknej społeczeństwo poznaje samo siebie. A jeżeli godnym szacunku jest uczone, który odkrył nowy pierwiastek chemiczny, nową roślinę albo jakiś pokład geologiczny w pewnej okolicy, nie mniej szanowany musi być autor, który pokazuje nam nowy typ, nowy ludzki charakter albo prąd społeczny. On jest nie tylko artystą, ale i badaczem, i odkrywcą, nie tylko bawi, ale i uczy przedmiotów najważniejszych, bo tych, które nas bezpośrednio otaczają, z którymi mamy ciągle stosunki.

Bolesław Prus, *Kroniki*, Warszawa 1954–1959.

Zadanie 11.1. (0–1)

Jakie zadanie – poza dostarczaniem czytelnikowi rozrywki – stawia literaturze Bolesław Prus? Wyjaśnij na podstawie przytoczonego fragmentu *Kronik*.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 11.2. (0–1)

Czy w *Lalce* Bolesław Prus realizował zadanie – inne niż dostarczanie czytelnikowi rozrywki – o którym mowa w przytoczonym fragmencie *Kronik*? Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do znajomości całej powieści.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 12. (0–1)

Przeczytaj poniższe fragmenty trzech wierszy Kazimierza Przerwy-Tetmajera.

Fragment 1.

Evviva l'arte¹! Duma naszym bogiem,
sława nam słońcem, nam, królom bez ziemi,
możemy z głodu skonać gdzieś pod progim,
ale jak orły z skrzydły złamanemi –
więc naprzód! Cóż jest prócz sławy co warte?
evviva l'arte!

¹ Evviva l'arte! (wł.) – Niech żyje sztuka!

Fragment 2.

Cóż więc jest? Co zostało nam, co wszystko wiemy,
dla których żadna z dawnych wier już nie wystarcza?
Jakaż jest przeciw włóczni złego twoja tarcza,
człowiecze z końca wieku?... Głowę zwiesił niemy.

Fragment 3.

Taki tam spokój... Na gór zbocza
światła się zlewa mgła przezrocza,
na senną zieleń gór.

Szumiący z dala wśród kamieni
w słońcu się potok skrzy i mieni
w srebrno-tęczowy sznur.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Wybór poezji*, Wrocław 1991.

W którym z przytoczonych fragmentów tekstów – 1., 2. czy 3. – podmiot liryczny przyjmuje postawę dekadencją? Na podstawie tego fragmentu wyjaśnij, na czym ta postawa polega.

Numer fragmentu:

Wyjaśnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

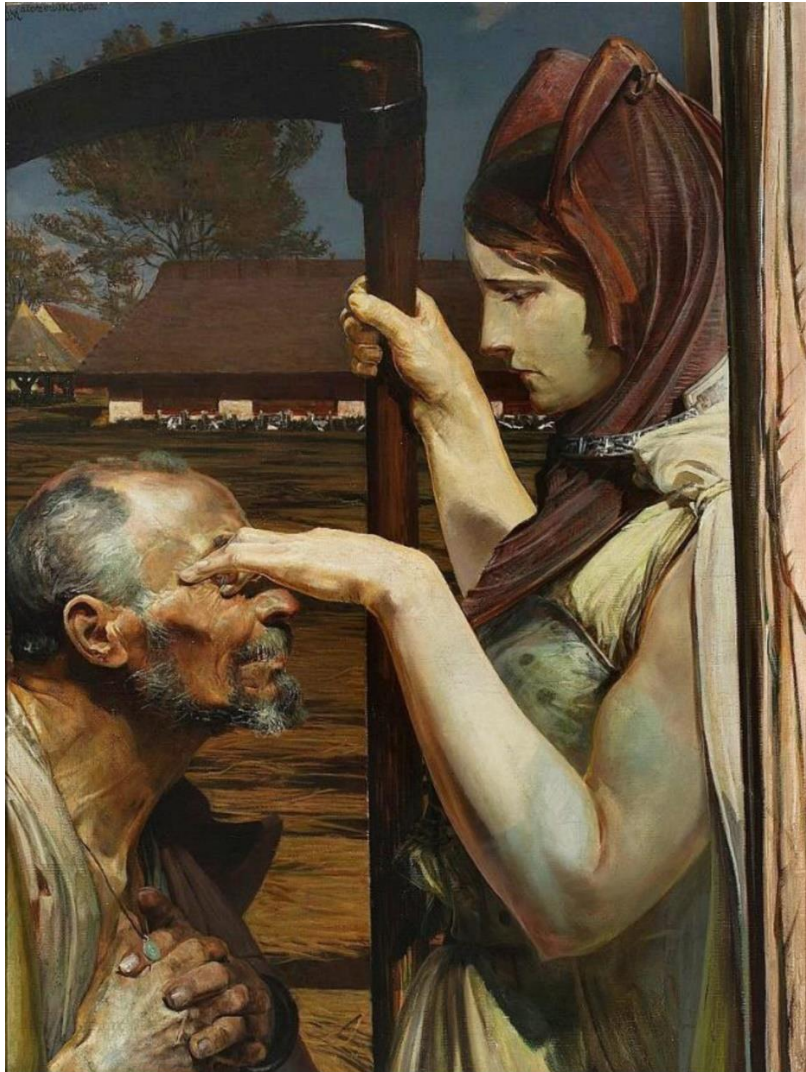

Zadanie 13. (0–1)

Zapoznaj się z reprodukcją obrazu Jacka Malczewskiego *Śmierć* i przeczytaj fragment utworu *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*.

Tekst 1.

Jacek Malczewski
Śmierć

Jacek Malczewski, *Śmierć*, 1902, Muzeum Narodowe w Warszawie

Tekst 2.

Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią

DE MORTE. PROLOGUS¹

Polikarpus, tak wezwany²,
Mędrzec wielki³, mistrz wybrany,
Prosił Boga o to prawie,
By uźrzał⁴ śmierć w jej postawie⁵. [...]
Uźrzał człowieka nagiego,
Przyrodzenia niewieścigo⁶ [...].
Chuda, blada, żółte lice [...];

¹ De Morte. Prologus (łac.) – O Śmierci. Prolog.

² Wezwany (starop.) – nazwany.

³ Wielki (starop.) – wielki.

⁴ Uźrzał (starop.) – ujrzał.

⁵ W jej postawie (starop.) – we własnej osobie.

⁶ Przyrodzenia niewieścigo (starop.) – płci żeńskiej.

Miece⁷ oczy zawracając,
Groźną kosę w ręku mając; [...]
Ze wszech stron skarada postawa [...].
Mistrz, widząc obraz skarady,
Żółte oczy, żywot⁸ blady,
Groźno⁹ się tego przełęknął,
Padł na ziemię, eże¹⁰ stęknął.
Gdy leżał wznak jako wiła¹¹,
Śmierć do niego przemówiła.

[MORS
dicit]¹²

Czemu się tako barzo lękaasz? [...]

MAGISTER
*respondit*¹³

[...] Lęknąłem się, eż nic po mnie¹⁴.
Ta mi rzecz barzo niemiła,
Iżeś mię tako postraszyła;
By była co przykrego przemówiła,
Zerwałaby się we mnie każda żyła;
Nagle by mię umorzyła¹⁵
I duszę by wypędziła.
Proszę ciebie, ostęp¹⁶ mało,
Boć nie wiem, coć mi się stało:
Mgleję wszytek i bladzieję¹⁷,
Straciłem zdrowie i nadzieję.
Racz rzucić ot¹⁸ siebie kosę,
Ać swoją głowę podniosę!

⁷ Miece (starop.) – miota, rzuca.

⁸ Żywot – brzuch.

⁹ Groźno (starop.) – bardzo, strasznie.

¹⁰ Eże, eż (starop.) – aż.

¹¹ Wiła (starop.) – błazen, głupiec.

¹² Mors dicit (łac.) – Śmierć mówi.

¹³ Magister respondit (łac.) – Mistrz odpowiada.

¹⁴ Eż nic po mnie (starop.) – że przepadłem, jestem zgubiony.

¹⁵ Umorzyła (starop.) – uśmierciła.

¹⁶ Ostęp (starop.) – odsuń się, oddal się.

¹⁷ Mgleję wszytek i bladzieję (starop.) – mdleję cały i bledną.

¹⁸ Ot (starop.) – od.

Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią, [w:] Polska poezja świecka XV wieku, Wrocław 1997.

Czy mężczyzna ukazany na obrazie Jacka Malczewskiego i Mistrz Polikarp przyjmują podobną postawę wobec śmierci? Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do obu tekstów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 14. (0–2)

Przeczytaj poniższy fragment wywiadu z Gustawem Herlingiem-Grudzińskim.

GUSTAW HERLING-GRUDZIŃSKI:

Co to znaczy, że *Inny świat* jest moim *Bildungsroman*¹? To znaczy, że jako dwudziestoletni chłopiec znalazłem się w samym środku totalitarnego wieku i że w łagrze sowieckim uczyłem się, na czym polega w praktyce ta „nowa moralność”, którą postanowili wprowadzić w życie ideolodzy totalitaryzmu. Uczyłem się więc na własnej skórze, jakie są zasady, podstępny i zasadzki zastawione przez totalitaryzm na człowieka – i jakie wynikają z niego zagrożenia dla naszego człowieczeństwa.

„Mój *Bildungsroman*” (Rozmowa o „*Innym świecie*”), [w:] Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat. Zapiski sowieckie*, Kraków 2020.

¹ *Bildungsroman* (niem.) – powieść o formowaniu się postawy, o kształtowaniu osobowości bohatera.

Wyjaśnij – w kontekście *Innego świata* Gustawa Herlinga-Grudzińskiego – na czym polegała nowa moralność w łagrze sowieckim i jakie stanowiła zagrożenie dla człowieczeństwa.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 15. (0–1)

W zakończeniu opowiadania Andrzeja Stasiuka *Miejsce* jest zawarta pointa narratora:

Lecz miejsca nie można przenieść. Miejsce nie ma wymiarów. Jest punktem i nieuchwytną przestrzenią. Dlatego wciąż nie mam pewności, czy rzeczywiście ją [tu: cerkiew] zabrano.

Wyjaśnij, jakie znaczenie – w kontekście całego opowiadania Andrzeja Stasiuka – mają przytoczone słowa narratora.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 16. (0–1)

Przeczytaj wiersz Stanisława Barańczaka *N.N. przekręca gałkę radia* i fragment wypowiedzi tego poety na temat własnej twórczości.

Tekst 1.

Stanisław Barańczak

N.N.¹ przekręca gałkę radia

– W dniu dzisiejszym – zawiadamia go piersiowy głos –
zanotowano huragan w Australii,
katastrofalne opady w Indiach i trzęsienie
ziemi w Meksyku. Tyle o kaprysach aury
na świecie. Natomiast u nas
pogoda wciąż bez większych zmian, niebo bezchmurne,
powietrze świeże i zdrowe, wiatry słabe z kierunków
zmiennych. W sprzyjającym klimacie,
w twórczej atmosferze wzajemnego zaufania
odniesiemy dziś z pewnością niejeden sukces. Nad krajem
rozciąga się zatoka zwiększonego ciśnienia,
ilość atmosfer na głowę mieszkańca
przekracza zaplanowaną normę. To osiągnięcie
sprawi, że będą państwo czuć się świeżo i pogodnie,
dziarsko i zdrowo, że państwo też będzie
świeże, pogodne, dziarskie, zdrowe, pełną piersią
wdechające twórczy klimat oraz atmosferę. A teraz
gimnastyka poranna.

Nie wyjdzie dziś na dwór.
Przeraża go już samo powietrze. Te słupy
wbijane młotem nieba w każdą głowę.
Konieczność oddychania tym płynnym betonem.
Trzeba zostać w pokoju. Zastanowić się. Trzeba
uporządkować wiele spraw. Przemyśleć wszystko.
Dziś. Wyjątkowo dziś.

Stanisław Barańczak, *N.N. przekręca gałkę radia*, [w:] tegoż, *Wiersze zebrane*, Kraków 2007.

¹ N.N. – osoba nieznana, tu: określenie bohatera, na miejscu którego może się postawić każdy odbiorca; bohater o uniwersalnych cechach.

Tekst 2.

Stanisław Barańczak tak mówił o swojej twórczości:

Nie odrzucam polityki czy spraw społecznych jako tematu wiersza, raczej staram się zawsze widzieć je jako fragment wszystkich tych uwikłań, w których się człowiek znajduje.

www.polskieradio.pl

Wyjaśnij, w jakich uwikłaniach znajduje się podmiot liryczny w wierszu Stanisława Barańczaka *N.N. przekręca gałkę radia* i jak na te uwikłania reaguje.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

JEZYK POLSKI

Poziom podstawowy

Część 1 i 2

Formuła 2023

JEZYK POLSKI

Poziom podstawowy

Część 1 i 2

Formuła 2023

JEZYK POLSKI

Poziom podstawowy

Część 1 i 2

Formuła 2023

